

Kulturdepartementet

Riksantikvarieämbetet
Box 5405
114 84 STOCKHOLM**Uppdrag till Riksantikvarieämbetet att lämna förslag på en ny reglering om användning av metallsökare i lagen (1988:950) om kulturminnen m.m.**

Regeringens beslut

Regeringen uppdrar åt Riksantikvarieämbetet (RAÄ) att se över bestämmelserna om användning av metallsökare i lagen (1988:950) om kulturminnen m.m. och lämna förslag till sådana förändringar som behöver vidtas till följd av Europeiska kommissionens motiverade yttrande av den 1 oktober 2010 (överträdelseärende 2008/4191).

Utöver kommissionens motiverade yttrande ska RAÄ beakta innehållet i kommissionens formella underrättelse den 2 februari 2009, regeringens svarsskrivelse den 1 april 2009 och regeringens svar på det motiverade yttrandet den 30 november 2010 (dnr UF2010/59697).

Utgångspunkten för uppdraget är att det generella förbudet mot användning av metallsökare ska modifieras och att de svenska bestämmelserna om metallsökare ska stå i överensstämmelse med EU-rätten. Olika lösningar kan övervägas, men inriktningen bör i första hand vara att användningen av metallsökare på och invid fasta fornlämningar samt för att söka efter arkeologiska föremål bör vara fortsatt förbjuden. RAÄ bör studera de lösningar som valts i de övriga nordiska ländernas lagstiftning samt i de andra länder som bedöms vara relevanta för utredningsuppdraget. I regioner med särskilt hög andel fornlämningar i Sverige bör behovet av fortsatta generella förbud övervägas.

I uppdraget ingår att lämna förslag till de författningsändringar som är motiverade.

RAÄ ska bedöma de ekonomiska konsekvenserna av förslagen för det allmänna och för enskilda. Om förslagen kan förväntas leda till kostnadsökningar för det allmänna, ska RAÄ föreslå hur dessa ska finansieras. RAÄ ska vidare bedöma förslagets konsekvenser för brottsligheten och det brottsförebyggande arbetet.

RAÄ ska samråda med berörda myndigheter och organisationer. RAÄ ska särskilt samråda med företrädare för Europeiska kommissionen för att säkerställa att förslagen inte ställer upp några oberättigade hinder för den fria rörligheten.

RAÄ ska redovisa uppdraget senast den 1 april 2011.

Bakgrund

I lagen (1988:950) om kulturminnen m.m. slås fast att det är en nationell angelägenhet att skydda och vårda vår kulturmiljö (1 kap. 1 §). Fasta fornlämningar är skyddade mot ingrepp som inte har medgivits av behörig myndighet (2 kap. 1 och 6 §§). Skyddet gäller utan särskilt beslut av någon myndighet. Den som t.ex. rubbar eller skadar en fornlämning kan straffas för detta (2 kap. 21 §). Till en fast fornlämning hör ett så stort område som behövs för att bevara fornlämningen och ge den ett tillräckligt utrymme med hänsyn till dess art och betydelse (2 kap. 2 §). Fornfynd som påträffas i eller vid en fast fornlämning tillfaller staten (2 kap. 4 §). Andra fornfynd ska i vissa fall hembjudas staten.

Metallsökare får enligt huvudregeln inte användas i Sverige (2 kap. 18 §). Metallsökare får inte heller medföras på fasta fornlämningar annat än vid färd på sådan väg som är upplåten för allmänheten.

Det finns emellertid flera undantag från förbudet att använda och medföra metallsökare. Undantagen framgår av bestämmelserna i 2 kap. 19–20 §§ lagen om kulturminnen. Förbudet gäller enligt 2 kap. 19 § första stycket inte RAÄ. Metallsökare får enligt 2 kap. 19 § andra stycket även medföras och användas i militär verksamhet för att söka efter annat än fornfynd. Vidare får metallsökare användas i myndigheters verksamhet för att söka efter annat än fornfynd (2 kap. 19 § tredje stycket).

Ytterligare undantag är att metallsökare får medföras och användas vid sådana undersökningar av fasta fornlämningar eller platser där fornfynd har påträffats som efter medgivande av länsstyrelsen utförs av någon annan än RAÄ (2 kap. 20 § första stycket). Länsstyrelsen får enligt 2 kap. 20 § andra stycket även i annat fall lämna tillstånd att medföra och använda metallsökare, om det finns skäl för det.

Det generella användningsförbudet trädde i kraft den 1 juli 1991. I lagen om kulturminnen fanns tidigare bestämmelser som innebar att metallsökare inte fick medföras på fasta fornlämningar annat än vid färd på sådan väg som är upplåten för allmänheten. Metallsökare fick inte heller användas inom Gotlands län och inte heller inom område där fornfynd som skulle hembjudas till staten tidigare hade påträffats.

Skälet till att det tidigare förbudet att använda metallsökare gällde generellt endast inom Gotlands län var att åtskilliga fall av missbruk hade

rapporterats från denna region, medan det från övriga delar av landet endast hade rapporterats om enstaka fall av missbruk.

I slutet på 1980-talet stod det klart att situationen hade förändrats. Av bl.a. en skrivelse från RAA till regeringen framgick att upprepade plundringar av fornminnen hade ägt rum på Gotland och Öland. Plundringar anmäldes även från olika platser på fastlandet. Plundringarna var mer omfattande än tidigare. De bedrevs systematiskt, med stor precision och på basis av ett omfattande förarbete.

Med hänsyn till den allvarliga vändningen som utvecklingen tagit ansåg regeringen att det var nödvändigt att utvidga användningsförbudet för metallsökare. Regeringen konstaterade att det var svårt att avgränsa vissa områden av landet som särskilt skyddsvärda. Det var också svårt att peka ut något särskilt område i landet som inte skulle vara begärligt för plundrare. Användningsförbudet skulle därför enligt regeringens bedömning omfatta hela landet. Riksdagen beslutade i enlighet med regeringens förslag (prop. 1990/91:123, bet. 1990/91:KrU30, rskr. 1990/91:294).

Nuvarande bestämmelsers förenlighet med EU-rätten

Europeiska kommissionen lämnade den 2 februari 2009 in en formell underrättelse till Sverige, i vilken kommissionen framhöll att det svenska förbudet mot användning av metallsökare kunde strida mot artiklarna 28 och 30 i EG-fördraget (nu artiklarna 34 och 36 i EUF-fördraget), eftersom förbudet begränsar den fria rörligheten inom Europeiska unionen för metallsökare som lagligen tillverkas eller saluförs i andra medlemsstater.

Sverige svarade på den formella underrättelsen genom en skrivelse den 1 april 2009. I skrivelsen vidhöll regeringen, med stöd av artikel 36 i EUF-fördraget, att förbudet mot användning och medförande av metallsökare är nödvändigt för att skydda Sveriges nationella skatter av arkeologiskt och historiskt värde. Regeringen framhöll att de berörda bestämmelserna i lagen om kulturminnen inte går utöver vad som krävs för att uppnå detta mål och att möjligheterna att få dispens är stora.

I ett motiverat yttrande den 30 september 2010 gjorde kommissionen gällande att det svenska förbudet i 2 kap. 18 § lagen om kulturminnen mot användning och medförande av metallsökare strider mot bestämmelserna om fri rörlighet för varor i enlighet med artiklarna 34 och 36 i EUF-fördraget. Sammanfattningsvis konstaterade kommissionen att förbudet inte kan anses vara nödvändigt eller proportionerligt i förhållande till det mål som eftersträvas för att skydda fornlämningar.

I sitt svar till kommissionen den 30 november 2010 konstaterade regeringen att det var uppenbart att någon form av skydd för fornlämningar behövs i Sverige och att detta skydd måste omfatta en

reglering av användningen av metallsökare. Regeringen konstaterade vidare att den svenska regleringen inte är unik i sin ambition att skydda fornlämningar; andra medlemsstater har en liknande skyddslagstiftning. Regeringen ansåg dock att det kunde finnas skäl att ifrågasätta om det nuvarande generella förbudet mot användningen av metallsökare i Sverige är helt ändamålsenligt. Regeringen förklarade sig därför beredd att på nytt ompröva omfattningen och utformningen av förbudet.

Skälen för regeringens beslut

Det kan konstateras att det finns omständigheter som motiverat det generella förbudet mot användning av metallsökare och som också innebär att det finns ett behov av en fortsatt reglering av användningen av metallsökare i Sverige. Det finns dock skäl att överväga om det generella förbudet mot användningen av metallsökare i alla delar är ändamålsenligt och vilka förändringar som krävs för att den svenska regleringen av användningen av metallsökare ska stå i överensstämmelse med EU:s regelverk.

På regeringens vägnar

Lena Adelson Liljeroth

Fredrik Linder

Kopia till

Finansdepartementet/BA
Justitiedepartementet/EU
Utrikesdepartementet/RS
Utrikesdepartementet/FIM
Miljödepartementet/R